

Redaktionellt U&D 24:1

Detta nummer av *Utbildning & Demokrati* inleds med tre artiklar på temat mänskliga rättigheter. Hur skall vi se på utbildning som mänsklig (och medborgerlig) rättighet och hur kan och skall rättighetsperspektivet realiseras i utbildning? De senaste läroplanerna har gett en allt större vikt vid och i flera avseenden utgått från ett rättighetsperspektiv, men givetvis kan mycket skilda uttolkningar ta form i undervisning. Den fjärde artikeln utgör ett försök att greppa det deliberativdemokratiska fältet genom att ställa teoretiska perspektiv mot empiriska undersökningar. Den femte artikeln rapporterar från ett projekt finansierat av den utbildningsvetenskapliga kommittén och är ett projekt som kombinerar en historisk ansats med en kommunpolitisk genom att undersöka hur internationella influenser tar form i kommuner av olika storlek. Därmed över till en något utförligare introduktion av de fem artiklarna.

I sin artikel **BARN OCH UNGAS MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I DE SVENSKA LÄROPLANERNA** undersöker *Ann Quennerstedt* hur mänskliga rättigheter för barn och unga är framskrivna i de nu gällande svenska läroplanerna för förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Studiens teoretiska fond utvecklas genom en förening av rättighetsteori och utbildningsfilosofi, med en betoning av att barns rättigheter betraktas som kontextualiserade mänskliga rättigheter och att barn anses vara fullvärdiga innehavare av rättigheter i nuet. Resultatet av analysen visar att närvaron av mänskliga rättigheter visserligen är ganska stor i de svenska läroplanerna, samtidigt som en explicit rättighetsterminologi saknas.

I artikeln **DET SENA GENOMBROTET FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETS-UTBILDNINGAR** ställer *Hans Ingvär Roth* frågor kring hur en mänsklig rättighetsutbildning kan utformas och implementeras samt varför processen att implementera en sådan utbildning har varit långsam och svår genomförbar. Mänsklig rättighetsutbildning problematiseras i artikeln både ur ett historiskt perspektiv och ur ett globalt. Artikeln utmynnar i förslag om hur en mänsklig rättighetsutbildning kan definieras och realiseras på olika nivåer i utbildningssystemet.

I den tredje artikeln på temat rättigheter, **SJÄLVSKAPESENS ETIK: GRUPPRÄTTIGHETER OCH UTBILDNING** av *Johan Hyrén*, står frågan om minoriteters krav på grupprättigheter och förekomsten av kulturellt

och religiöst betingade skolor i centrum. Men istället för att ta avstamp i den diskussion som förts bland liberala tänkare, väljs en annan teoretisk ingång. Genom en rekonstruktion och vidareutveckling av i första hand Foucaults etik och hans anti-essentialistiska subjektförståelse, presenteras det som beskrivs som en mer gångbar rättviseteori för ett mångkulturellt och demokratiskt samhälle – *självskapelseetiken*. I ett första led introduceras självskapelseetikens huvudargument. I ett andra led belyses implikationerna av den framskrivna rättviseteorin för frågan om grupprättigheter i allmänhet och kulturellt och/eller religiöst betingade skolors vara eller icke vara i synnerhet. Självskapelseetiken lär oss enligt författaren att den andres olikhet inte är ett problem utan en tillgång. Ett av målen för rättviseteorin är därför att genom utbildning fostra den typ av medborgerligt etos som förvandlar antagonister till agonister. En slutsats som dras är att kulturellt och religiöst betingade skolor bör uppmuntras i de tidigare åren i elevernas obligatoriska utbildning men förbjudas i de senare, för att ett medborgerligt etos ska kunna ta form.

I artikeln EDUCATION FOR DELIBERATIVE DEMOCRACY: MAPPING THE FIELD *Martin Samuelsson* och *Steinar Bøyum* en översikt och analys av litteratur om deliberativ demokrati med ett specifikt intresse för forskning som kopplar denna fråga till utbildning. En utgångspunkt tas i att det förefaller finnas en diskrepans mellan teoretiskt grundade resonemang och empiriskt inriktade studier där intresset riktas mot hur deliberativ demokrati tar form i klassrummet. Författarna pekar ut avgörande skiljelinjer och argumenterar för att det behövs ytterligare forskning som i högre grad integrerar den filosofiska litteraturen med empiriska studier.

Andreas Nordins OLIKA VÄRLDAR AV INTERNATIONALISERING – EN JÄMFÖRANDE STUDIE AV INTERNATIONELLA INFLUENSER OCH UTBYTEN I SVENSK SKOLA 1950-2000 analyserar internationaliseringens effekter på olika kommuner. Ett centralt resultat som påvisas genom den historiska ansatsen är att det internationella genomslaget är mycket olika i de två kommuner som undersöks. Den största vikten ges i analysen åt decennierna som är samtida med grundskolans etablering och dominans och troligen kommer projektet också att analysera det i detta sammanhang centrala 1950-talet med Rigolettokonferensen och andra mötesplatser för internationellt inflytande och utbyte mellan framför allt pedagoger och andra samhällsvetenskapliga forskare från Sverige och USA.

Redaktionen